

СОВРЕМЕНА МАКЕДОНСКА ОДБРАНА

Издавач:

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОДБРАНА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Адреса на Редакцијата:

Министерство за одбрана

Списание „СОВРЕМЕНА МАКЕДОНСКА ОДБРАНА“

ул. „Орце Николов“ 66 1000 Скопје

Телефони: 02 3128 276 и тел. факс 02 3113 527

Интернет адреса: WEB на Министерството за одбрана: www.morm.gov.mk

, публикации, СОВРЕМЕНА МАКЕДОНСКА ОДБРАНА на

македонски и на англиски јазик

Списанието излегува два пати годишно.

СОВРЕМЕНА МАКЕДОНСКА ОДБРАНА

ТЕОРЕТСКО СПИСАНИЕ НА МИНИСТЕРСТВОТО ЗА ОДБРАНА НА РМ

ИЗДАВАЧКИ СОВЕТ

генерал-мајор *Насер СЕЈДИНИ, претседател*

проф. д-р *Трајан ГОЦЕВСКИ*

проф. д-р *Росе СМилЕСКИ, полковник*

д-р *Димче ПЕТРОВСКИ, бригаден генерал*

Мелаим АДЕМИ

Селвет БАРУТИ

доц. д-р *Методија ДОЈЧИНОВСКИ, полковник*

доц. д-р *Мухамед РАЦАЈ, полковник*

д-р *Жанет РИСТОСКА*

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

проф. д-р *Трајан ГОЦЕВСКИ*

проф. д-р *Росе СМилЕСКИ, полковник*

д-р *Жанет РИСТОСКА*

проф. д-р *Зоран НАЦЕВ*

доц. д-р *Драге ПЕТРЕСКИ, полковник*

доц. д-р *Методи ХАЦИЈАНЕВ, мајор*

Главен и одговорен уредник: проф. д-р *Трајан ГОЦЕВСКИ*

Заменик главен уредник: проф. д-р *Росе СМилЕСКИ, полковник*

Одговорен уредник од МО: д-р *Жанет РИСТОСКА*

Технички уредник: *Билјана ИВАНОВА*

Ликовно решение на корица: *Кочо ФИДАНОВСКИ*

Лектор: д-р *Жанет РИСТОСКА*

Печат: „СТЕДА ГРАФИКА“ – Скопје

Сите права се резервирани

Се забранува репродуцирање на публикацијата и нејзините делови, како и нивно трансформирање во разни медиуми: електронски, магнетни ленти, механичко фотокопирање, снимање и друго, без писмено одобрение на издавачот и авторите.

All rights reserved

No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means: electronic, electrostatic, magnetic tape, mechanical photocopying, recording or otherwise, without permission in writing from the publisher and authors.

Според мислењето на Министерството за култура бр. 07-7144/2 од 27. 12. 1999 година, за списанието „СОВРЕМЕНА МАКЕДОНСКА ОДБРАНА“ се плаќа повластена даночна стапка.

СОДРЖИНА

1

*Општо-теоретски, доктринарно-стратешки и други теми
од областа на одбраната*

- Мухамет РАЦАЈ, Беким МАКСУТИ
**КЛАУЗЕВИЦ ВО СВЕТЛОСТА НА СОВРЕМЕНИТЕ ВОЕНОТЕОРИСКИ
МИСЛИ** 7
- Оливер БАКРЕСКИ
СИСТЕМНА ПЛАНИРАЊЕ, ПРОГРАМИРАЊЕ И БУЏЕТИРАЊЕ 23
- Андреј ИЛИЕВ, Александар ПЕТРОВСКИ, Драге ПЕТРЕСКИ
**КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА НА БЕЗБЕДНОСНАТА СОРАБОТКА
ВО ЕВРОПА И ВО ПАЦИФИК-АЗИЈА** 33
- Жанет РИСТОСКА
**ТРЕТМАНОТ НА ТЕРОРИЗМОТ ВО РАМКИТЕ НА СОВРЕМЕНИТЕ
БЕЗБЕДНОСНИ СТРАТЕГИИ** 43

3

Евроатлантски интеграции

- Билјана АВРАМОСКА, Игор ЃОРЕСКИ
**ЕВРОПСКАТА ИНТЕГРАЦИЈА МОСТ ЗА ЗЕМЈИТЕ ОД ЗАПАДЕН БАЛКАН
НА ПАТОТ КОН ЕВРОПА** 51

4

Техничко-технолошки достигнувања, вооружување и опрема

- Славко АНГЕЛЕВСКИ, Зоран МИЛЕНКОВСКИ
ПРИМЕНА НА СИМУЛАЦИИ ВО ПРОЦЕСОТ НА ПЛАНИРАЊЕ И ПОДГОТОВКА НА ВОЕНИ ЕДИНИЦИ ЗА МИСИЈА 59
- Елениор НИКОЛОВ, Драге ПЕТРЕСКИ, Даме ДИМИТРОВСКИ
КОМПЈУТЕРСКИ ДИЗАЈН НА КЛИПОВИ СО МАЛА ТЕЖИНА СО ПРИМЕНА НА АЛГОР – ФЕА СИСТЕМ 71
- Југослав АЧКОСКИ, Методија ДОЈЧИНОВСКИ
САЈБЕР-КРИМИНАЛ И ЗАШТИТА НА ДИГИТАЛНИТЕ ПОДАТОЦИ ВО КОМПЈУТЕРСКИТЕ МРЕЖИ 77

6

Зрѓи теми од областа на безбедноста, одбраната и заштитата

- Тања МИЛОШЕВСКА
КОНЦЕПТОТ НА НАРКОТЕРОРИЗАМ 83
- Кемо ЃОЗО, Виктор ЗЛАТКОВ, Катерина МИТКОВСКА-ТРЕНДОВА
МОДЕЛИ ЗА ДОНЕСУВАЊЕ ВОЕНИ ОДЛУКИ ВО АРМ И ВО НАТО 93
- Гоце АНАКИЕВСКИ
ДЕВЕТТЕ СПЕЦИЈАЛНИ ПРЕПОРАКИ НА ФАТФ (FATF) ЗА СПРЕЧУВАЊЕ НА ФИНАНСИРАЊЕ НА ТЕРОРИЗМОТ – СОСТОЈБИТЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА 109

7

Прикази на книги, стичични илустрации и др. од областа на одбраната

- Киро АТАНАСОВ
ОРГАНИЗАЦИЈА И МЕНАЏМЕНТ НА ПОДРАЧНИТЕ ЕДИНИЦИ ЗА ОДБРАНА (д-р Менде Солунчевски) 117

КОМПАРАТИВНА АНАЛИЗА НА БЕЗБЕДНОСНАТА СОРАБОТКА ВО ЕВРОПА И ВО ПАЦИФИК-АЗИЈА

Андреј ИЛИЕВ, Александар ПЕТРОВСКИ, Драге ПЕТРЕСКИ
Воена академија, Генерал Михајло Апостолски“ – Скопје

Апстракт: Овој труд врши компаративна анализа на регионалната безбедносна соработка во Европа и во Пацифик-Азија, при што го застапува гледиштето дека најголема разлика помеѓу двете безбедносни архитектури се состои во суштинската улога на мултилатералните елементи во Европа во однос на Пацифик-Азија.

Безбедносна соработка во Европа еден период беше минимизирана со цел да се спречат конфликтите во Западна Европа, како и помеѓу Истокот и Западот на Европа, нешто што во голема мерка останува отсутно во Пацифик-Азија.

Ова доведе до тоа европските земји повторно да го концептуализираат суверенитетот на начин што овозможува развој на ефективни форми на мултилатерализмот.

Во трудот се врши анализа на успехите и неуспехите на регионалните институции и се заклучува дека безбедносна архитектура во Европа е поефикасна отколку во Пацифик-Азија од крајот на Студената војна, при што ова прави Европа да се смета за извозник на безбедност.

Главната причина за ова се чини дека лежи во способноста на европскиот мултилатерализам да се изгради на својата „постмодерна“ концепција на суверенитет.

Спротивно на тоа, Пацифик-Азија, со исклучок на Јапонија, останува надвор од модерниот концепт на суверенитетот.

Од друга страна пак, „глобализацијата“, бара ефикасна мултилатерална безбедносна соработка, а со тоа и подготвеност да се прифатат ограничувањата на националниот суверенитет.

Клучни зборови: мултилатерализмот, безбедносна соработка, суверенитет, безбедносна архитектура.

COMPARATIVE ANALYSIS ON SECURITY COOPERATION IN EUROPE AND PACIFIC ASIA

Abstract: This study compares the regional security cooperation in Europe and Pacific Asia. It argues that the greatest difference between the two consists in a much more substantive role of multilateral elements in Europe, as compared to Pacific Asia.

The principal cause for the difference lies in the fact that Europe's security arrangements were driven intrinsically by the objective to prevent wars within Western Europe, as well as between East and West in Europe, a motive which largely remains absent in Pacific Asia.

This led European countries to re-conceptualise sovereignty in ways which allowed for the development of intrusive, effective forms of multilateralism.

The paper offers a analysis evaluation of successes and failures of regional institutions and argues that on balance Europe's security architecture has been more effective than Pacific Asia's since the end of the Cold War, making Europe in effect a net exporter of security.

The principal reason for this seems to lie in the ability of European multilateralism to build on its "post-modern" re-conceptualisation of sovereignty.

By contrast, Pacific Asia remains wedded to a modern conception of sovereignty and (with the possible exception of Japan) considers the purpose of multilateralism to be the enhancement of sover.

Any way globalisation, which inter alia requires effective multilateral security co-operation – and hence a willingness to accept limitations on national sovereignty - to contain old and new security risks.

Key Words: *multilateralism, security cooperation in East Asia and Europe, sovereignty, security architecture*

Вовед

За време на Студената војна, Европа и Пацифик-Азија биле стратегиски интегрирани во глобалниот безбедоносен систем на Америка. Оваа голема стратегија се базира на три главни цели:

Прво, да се обезбеди американската доминација во меѓународните односи; второ, да се порази советскиот предизвик и трето да се спречи избувнувањето на голема војна помеѓу двете суперсили, кои со оглед на енормно деструктивните нуклеарни арсенали на двете страни и нивната способност да се одмаздат дури и по изненаден напад, само по себе би можело да биде катастрофално за светот во глобала.

На просторот на Пацифик-Азија целите се остварувале преку рамнотежа на моќ и одбегнување, како и преку билатералните безбедносни аранжмани и стратегиското приближување меѓу Америка и Кина од 1972 година.

Крајот на Студената војна доведе до тоа секој од одделните безбедносни системи да почне да се развива сè повеќе и повеќе според своја сопствена динамика¹.

Терминот „Пацифик-Азија“ се однесува на областа западно од Сибир и североисточно од Индонезија. При што регионот на Пацифик-Азија опфаќа 36 држави и 11 територии.

Следниве држави спаѓаат во регионот на Пацифик-Азија: Австралија, Брунеи, Бурма, Камбоџа, Кина, Источен Тимор, Фици, Индонезија, Јапонија, Казакстан, Кирибати, Северна Кореја, Јужна Кореја, Киргистан, Лаос, Малезија, Маршалски острови, Микронезија, Монголија, Науру, Нов Зеланд, Палај, Папуа Нова Гвинеја, Филипини, Самоа, Сингапур, Соломоновите Острови, Тајван, Таџикистан, Тајланд, Тонга, Туркменистан, Тувалу, Узбекистан, Ванату и Виетнам².

¹ Buzan Barry, Segal Gerald, Rethinking East Asian Security in: Survival, vol.36, No.2, 1994, pp.3-21.

² http://www.bbc.co.uk/news/world/asia_pacific.p.3

Исто така и следниве територии спаѓаат во регионот на Пацифик- Азија: Куковите Острови, Француската Полинезија, Гуам, Хонг Конг, Макао, Нова Каледонија, Ниуе, Северна Мариана, Тибет, Токелау и Ксинџијанг³.

На територијата на Европа кон крајот на изминатото столетие се случила неколку големи безбедносни нарушувања. Војните во поранешна Југославија од 1991 година, делумно се смирија преку надворешната воена интервенција на меѓународни мировни институции и држави, со крајна цел на овој простор да се воспостави трајна стабилност, а со тоа и мир во Европа.

Во Пацифик-Азија, можеме да кажеме дека состојбата беше речиси идентична. Во периодот кога брзиот економски развој помогна да се одржи извонредна стратешка стабилност (оставајќи ги настрана стремежите и крвавото отцепување на Источен Тимор од Индонезија), таму се појави конфликт на Корејскиот Полуостров.

Пацифик-Азија има повеќе традиционална безбедносна архитектура во споредба со моќта на стратешкиот триаголник кој ги вклучува Советскиот Сојуз, Кина и САД.

Овие разлики се воочливи во изворите на конфликтот, но исто така претставуваат и разлики во историското искуство, кое на просторот на Пацифик-Азија беше обележано со борби да се справат со влијанието на западниот модернитет, колонијализмот и империјализмот.

Споредба на модели и институции на регионална безбедносна соработка во Европа

Во фокусот на овој дел е направен компаративен преглед на безбедносните аранжмани во Европа по димензии на географскиот опсег, според функционалниот обем, мултилатералното учество на заеднички, специфични и ефективни ограничувања на автономија од страна на регионалните безбедносни институции.

Мултидимензионалната европска архитектура на безбедност и безбедносните аранжмани во Европа постепено се ослободуваат по Втората светска војна.

Првично, тие беа загрижени првенствено за Германија, за која се стравуваше дека може воено да го оспори европскиот поредок.

Со избувнувањето на Студената војна и нејзината ескалација на Корејскиот Полуостров во 1950 година, фокусот се префрли кон колективната одбрана на Западна Европа против експанзионистичка политика на комунистички блок предводен од страна на Советскиот Сојуз.

Всушност, загриженоста во врска со „германскиот проблем“ беше со цел тој да се покори на американската стратегија за „двојно задржување“, кој бил цврсто поставен од страна на Германија со цел да ја совлада советската закана⁴.

Студената војна која стихийно започна во 1946/47 година, првично се фокусираше на американската блокада на социјалната, економската и политичката кривост

³ ibid

⁴ Hanrieder Wolfram F, Germany, America, Europe, Forty Years of German Foreign Policy, Newhaven, Ct: Yale UP, 1989. pp.23-27.

на западноевропските земји и постоениот напад на прозападните демократски сили од страна на Комунистичката партија.

Со цел да се зајакне издржливоста на прозападните европски демократии, САД во 1947 година го иницираше Маршаловиот план како средство за отпочнување економска реконструкција и раст во Европа.

Од друга страна пак, со цел да се мултиплицираат ефектите од обезбедување кредит, Вашингтон потпиша спроведување на Маршаловиот план со цел да се создаде економска зависност меѓу западноевропските економии⁵.

До средината на 1950-тите години, овој систем за безбедност на двојното задржување беше во голема мерка развиен со цел да ја одржува својата доминантност над останатите држави и успешно опстојуваше до 1990 година.

Безбедносната соработка и групирањето на силите првично се одвиваше во Европа. Нивното јадро беше во Брисел со потпишувањето на Француско-британскиот договор од 1948 година за можниот иден ревизионистички дизајн на Германија.

Од друга страна, постојаното воено присуство на САД и нивните заложби на европскиот континент до 1955 година ја направија европската безбедносна соработка одржлива.

Бриселскиот договор од 1948 година за кратко време фокусот на своето дејствување го префрли на системот за колективна безбедност и одбрана со цел целосно да се спротивстави на советската закана.

Задачите на европските земји до 1987 година имаат мала практична важност за европската безбедност бидејќи нејзиното дејствување било експлицитно делегирано од НАТО.

Од друга страна Франција се сомневала дека Западна Германија со повторно вооружување ќе го зајакне своето политичко и индустриско влијание во рамките на интегрираната европска структура.

Сите овие дејствувања биле во насока да се обезбеди европска рамка за интегрирање, а со тоа и контролирање на новоформираната федерална Германија.

Од почетокот на 1970-тите години во Европа се развиваат механизми и институции за координирање на надворешната политика, кои на крајот прераснуваат во заедничка надворешна и безбедносна политика со договорот во Мастрихт од 1992 година и со Договорот за заедничка европска безбедност и одбрана во 1999 година.

Така Европската унија ја одржуваше европската безбедност преку зајакнување на политичката стабилност и безбедност преку економскиот раст и просперитет во Западна Европа.

Конфронтацијата во Европа резултираше со развојот на нуклеарните арсенали на двете страни, со што на крајот се установи дека треба да се работи на релаксација на тензиите и на преземање мерки да се намали ризикот од конфронтација.

⁵ Van der Wee, Hermann, Der gebremste Wohlstand, Wiederaufbau, Wachstum und Strukturwandel der Weltwirtschaft seit 1945, München, 1984, pp.20-24.

Од 1967 година, НАТО го формализира својот пристап по овие линии во својот „Хамел извештај“, во кој се опишува голема одбранбена стратегија на НАТО со цел да се обезбеди застрашување и на крајот да се неутрализираат тензиите меѓу Истокот и Западот.

Крајот на Студената војна во 1989 година конечно креираше сосема различна меѓународна безбедносна средина. Во овој нов контекст, европската безбедносна архитектура се промени во три главни насоки:

– Прво, Европската унија, НАТО и ОБСЕ се обидоа да ги „продлабочат“, односно да ги зацврстат своите институционални основи и да ги подготват за нови предизвици.

Овој процес се одвиваше мошне брзо и беше посочен кон Европската унија, преку „Договорот за ревизији“.

Со продлабочување на европската интеграција, Европската унија успеа да воведо заедничка валута во 1999 година, која беше манифестирана во серија ревизији и преговори за евентуален развој на европскиот уставен договор преку сложени процеси на национални ратификации.

Во НАТО и во ОБСЕ, тенденцијата кон продлабочување многу помалку се изговараше, но сепак беше јасно забележлива: така што НАТО одлучи не само да ја задржи, туку и да ја развие својата практика на создавање интегрирани воени единици изградени од националните контингенти од неколку земји-членки, а од друга страна пак, ОБСЕ донесе одлуки и механизми за кои под одредени околности, може да се исклучуваат земји-членки од барањето за едногласност („консензус минус еден“, „консензус минус два“).

Втората насока на промени беше да се зајакнат постојните безбедносни аранжмани и да се подобри нивната еластичност преку мулти-функционален безбедносен приод.

Во овој контекст, НАТО го ревидираше својот стратешки концепт неколку пати. На ревизиите се констатира дека безбедносната закана од страна на Русија е мала, но дека се нагласени новите, дифузни безбедносни ризици.

Како последица на тоа, НАТО се промени од колективен систем за одбрана со јасен регионален фокус во една организација за спроведување и градење на колективен мир и спроведување на мировни мисии во глобални рамки.

Од друга страна, Европската унија е значително изменета во своите безбедносни аранжмани, главно преку префрлувањето од една неформална и исклучиво дипломатска координација на странска политики, во контекст на Европската политичка соработка од 1969 година во севкупна надворешна и безбедносна политика која се вовед со Европскиот договор за ревизији од 1992, потпишан во Маастрихт.

Во 1999 година Европската унија започна заедничка европска безбедносна и одбранбена политика со НАТО и со ОБСЕ.

Од 1994 година па наваму ОБСЕ е главно фокусирана на одредени типови кризна превенција, особено раната идентификација и дифузија на внатрешно-општествените конфликти со потенцијал за насилство, како и за консолидација на демократските транзиции.

Трето, НАТО, ЕУ и ОБСЕ имаат голема соработка и со нечленовите во Западна Европа, Источна Европа, на територијата на поранешниот Советски Сојуз, па дури и пошироко.

НАТО и ЕУ, исто така земаа нови членови во неколку последователни бранови на проширување. Ова продолжување на нивната архитектура ќе интегрира нови зони во Европа и ќе преставуваа трета голема завртка за потиснување на промени во безбедносната архитектура на Европа – „проширување“.

Во овој контекст, НАТО, на пример има развиена билатерална соработка со мноштво земји од „Партнерството за мир“.

На потенцијалните членови и на другите источноевропски земји им беше дадена политичка платформа за редовни консултации со НАТО преку Северноатлантскиот совет за соработка, подоцна преку Евроатлантскиот партнерски совет, каде и на Русија и е даден посебен политички третман преку Советот НАТО-Русија, која во 2002 година беше ажуриран во НАТО-Русија Советот на 20.

Европската унија систематски ја разви соработката со потенцијалните земји-членки во Европа, со Русија, со земјите од регионот на Средоземното Море и од Блискиот Исток (процесот „Барселона“), со земјите од Африка (од „Котону договорот“) и со земјите од Источна Азија.

Проширување на ОБСЕ во суштина беше ограничено на земји наследнички на поранешниот Советскиот Сојуз и на Југославија.

Еден особено важен аспект во контекст на еволуцијата на безбедносната соработка на Европа се однесува на нејзиниот концепт на суверенитет.

Нормативно, сите три столба на европската безбедносна соработка експлицитно се соочуваат со предизвикот на традиционалниот, вестфалиски поим на суверенитет, во контекст на европската интеграција.

Споредба на модели и институции на регионалната безбедносна соработка во Пацифик Азија

Со појавата на Студената војна, Пацифик-Азија стана централен елемент во американската голема стратегија на „двојно задржување“⁶.

За разлика од ситуацијата во Европа, безбедносната архитектура на Пацифик-Азија, во суштина беше изградена на билатералните безбедносни аранжмани со Јапонија, со Република Кореја и со Република Кина (Тајван).

⁶ Baker, ‘America in Asia: Emerging Architecture for a Pacific Community’, Foreign Affairs, 70, 1991/92, pp. 1–18.

САД биле доминантна воена сила во Пацифик-Азија, но исто така имале политичка слобода и во Јапонија⁷. Најважниот мултилатерален договор за регионална безбедност и соработката во Пацифик-Азија е Здружението на југоисточноазиските нации или АСЕАН.

АСЕАН, од самиот почеток, во голема мерка ја гарантираше безбедноста или поточно спречувањето на војни меѓу земјите-членки⁸.

Прва ваква модерна организација беше Азиско-пацифичката економска соработка (АПЕК), основана во 1989 година, наводно за да се стимулира економската соработка преку Пацифик-Азија со врзување на големите сили и обезбедување на нивната соработка во напорите да се обезбеди регионална стабилност предводена од рамките на регионот.

АПЕК беше модернизирани во 1993 година на Годишниот самит на шефовите на држави и влади, што значи дека безбедносните прашања неизбежно беа примарно вклучени⁹.

Исто така, во 1993 година на Регионалниот форум на АСЕАН беше основано широко членство од целиот Пацифик.

Во 1996 година, Првиот самит помеѓу Азија и Европа се одржа во Бангкок и во овој контекст, членовите на АСЕАН: Кина, Јужна Кореја и Јапонија, започнаа да ги координираат своите политики. Оваа брзо стана институција позната како АСЕАН плус три.

Избувнувањето на Корејската војна во 1950 година доведе до разнишување на односите со ОН, така што со Резолуцијата на Советот се одобри употреба на сила за да се одврати нападот од страна на Северна Кореја иако војната беше со Јужна Кореја, сепак командата беше формално одржана од страна на ОН.

Аранжманите на примирје во текот на 1953 година беа надгледувани од страна на ОН. Напорите за формирање на регионални мултилатерални механизми со цел да се стимулира соработката во Северна и Источна Азија никогаш не вродија со плод.

Првата нуклеарна криза од 1994 година, беше иницирана од страна на Северна Кореја, која беше фатена во кршење на нејзините обврски како потписник на Договорот за непролиферација и производство на нуклеарно оружје. Оваа криза конечно се надмина со билатерална спогодба помеѓу САД и Северна Кореја преку Женевскиот рамковен договор од 1994 година, кој меѓу другото укинувањето на нуклеарната централа на Северна Кореја го компензираше со Програмата за снабдување со „западни развиени нуклеарни реактори“.

Од друга страна пак, КЕДО не е строго регионална институција, имајќи предвид дека нејзиното членство вклучува неколку членки на ЕУ, САД, Јапонија и други

⁷ Yahuda Michael, The International Politics of the Asia-Pacific, 2nd ed, London, 2004, p.68.

⁸ Michael Leifer, The ASEAN Regional Forum, Extending ASEAN's Model of Regional Security, Oxford, 1996, p. 302.

⁹ Funabashi Yoichi, Asia Pacific Fusion, Japan's Role in APEC, Washington, 1995.

земји од Азиско-пацифичкиот регион, со исклучок на Кина. Задачите на КЕДО јасно се однесуваат на безбедноста и стабилноста на Корејскиот Полуостров.

Развојот на регионализмот во Пацифик Азија доби поттик преку „Азиската криза“, која започна во јули 1997 година и брзо се ширеше во Југоисточна Азија и на крајот ја зафати Јужна Кореја.

Во оваа криза, суштински беа регионално зафатени економските институции, така што ова доведе до повици за подобра регионална соработка. Напорите за повторна изградба на нови регионални институции беа на иницијатива на земјите-членки АСЕАН плус три коишто развиваа своја динамика во однос на позадината на азиската криза и напорите од страна на Кина и Јапонија да им помогне на најмногу засегнати земји.

За разлика од Азија, Европа во војните на територијата на поранешна Југославија, предизвика големи непријателства, кои за среќа Пацифик-Азија ги избегна. Сепак темелите на регионалниот мир и безбедност обично се сметаат за прилично покривки отколку во Европа и билатералните аранжмани за регионален мир и безбедност остануваат несигурни¹⁰.

Споредбено на ова билатералната и колективна одбрана на Корејскиот Полуостров се спроведувааше преку укинувањето на билатералните безбедносни аранжмани меѓу Северна Кореја и Советскиот Сојуз и отуѓеноста меѓу Северна Кореја и Кина, како и заради кривката на економијата и културата на Северна Кореја.

Заклучок

Оваа кратка компаративна анализа на регионалната безбедносна соработка во Европа и во Пацифик Азија води кон следниве заклучоци:

1. Регионалните институции во Пацифик-Азија се помлади, помалку развиени и помалку формални и понефункционални од европските.

2. За настанокот на регионалните безбедносни институции во Европа постоеле два мотива: да се стави крај на големите војни во Европа и да се следи експанзионизмот на советскиот блок.

Во Пацифик-Азија, клучните цели биле да се обезбеди национална независност, особено од стариот колонијален систем, но исто така и од новиот систем на големите сили, со цел да се гради економскиот развој.

Некои земји, особено Република Кореја, Тајван и Јапонија биле загрижени заради опасноста од „комунистичката закана“ на Советскиот Сојуз и неговите локални сојузници. Други земји се приклучиле кон Кина или кон Советскиот Сојуз, додека третата група земји се обидуваа да останат нелегитимни. Ова значи дека нема заеднички именител за безбедноста во регионот како целина.

¹⁰ Narine Shaun, State sovereignty, political legitimacy and regional institutionalism in the Asia-Pacific, Pacific Review, 2004, pp. 423-440.

3. Додека регионализмот во Пацифик Азија бил изграден на традиционалните вестфалски поими на суверенитет, особено во недопустливоста на мешање во внатрешните работи на другите земји, регионалните институции во Европа од почетокот се потпираа на квалификациите за традиционалните вестфалски концепции на суверенитет.

Сето ова, според основачите на европската интеграција, беше најдобар и можеби единствен начин за надминување на наклонетоста кон војната во рамките на регионот.

4. Овој консензус на вестфалскиот суверенитет како основа за национална и регионална политика за безбедност во Пацифик Азија ги вклучува сите големи сили, со исклучок на Советскиот Сојуз и Јапонија¹¹.

Советскиот Сојуз не беше во можност на Кина и на Јапонија да им ја наметне својата безбедносна политика. Првично СССР успеа да ги принуди, но потоа тие одбраа да апстинираат со програма за самостојна безбедносна и одбранбена политика.

Разликите на концептите на суверенитет во градењето на европските регионални безбедносни институции од крајот на Втората светска војна до денес покажуваат дека безбедносните аранжмани на Европа еволуирале, во рок од нешто повеќе од десет години по крајот на Втората светска војна, во една мошне сложена, функционално диференцирана, но, исто така и мошне флексибилна „безбедносна соработка“.

Со завршувањето на Студената војна, безбедносната соработка беше значително продлабочувана за да се обезбеди мир, безбедност и стабилност во еден сосема нов безбедносен контекст.

Неможнота на Европа да развие кохерентен пристап кон извезување на безбедноста во соседните региони и на глобално ниво, резултираше со тоа таа сè уште да има потреба од поддршка на САД за лидерство. Сепак, во споредба со Пацифик Азија, Европа е во многу поповолна ситуација.

Безбедноста во рамките на Европа е сеопфатна, а географскиот опсег на оваа безбедносна заедница се проширува. Исто така има значаен придонес за безбедноста надвор од европската безбедносна заедница, особено во Источна и Југоисточна Европа, вклучувајќи ја и Турција, но исто така и во Африка¹².

Во Пацифик Азија, за споредба, регионалната безбедносна соработка се разви дури и побрзо, со особено важни дополнувања на мултилатералните елементи, особено во Кореја. Сепак, проблемите на безбедноста во Пацифик Азија се многу посериозни отколку оние во Европа.

Евиденцијата покажува дека новите, мултилатерални регионални институции не одиграа значајна улога во управувањето со кризи и намалување на ризици, додека традиционалната билатерална безбедносна соработка продолжува да го носи товарот на обезбедување мир и стабилност во Пацифик-Азија. Покрај тоа, билатералната безбедносна соработка сè повеќе се истакнува како неадекватна да се справи со глобалните безбедносни предизвици на 21-от век¹³.

¹¹ Hughes Christopher W, Japan's Re-emergence as a 'Normal' Military Power, London-Oxford, 2004, paper 368-9.

¹² Giegerich Bastian, Wallace William. Not Such a Soft power: The External Deployment of European Forces in: Survival, 2004, pp.163-181.

¹³ Bisley, Nick. 'Asian security architectures', in Ashley Tellis and Michael Wills (eds), Strategic Asia 2007-2008: Domestic political change and grand strategy, National Bureau of Asian Research, Seattle and Washington, 2007, pp. 341-69.

ЛИТЕРАТУРА

1. Buzan Barry, Segal Gerald, Rethinking East Asian Security in: *Survival*, vol.36, No.2, 1994, pp. 3-21.
2. Baker, 'America in Asia: Emerging Architecture for a Pacific Community', *Foreign Affairs*, 70,1991/92, pp. 1-18.
3. Bisley, Nick. 'Asian security architectures', in Ashley Tellis and Michael Wills (eds), *Strategic Asia 2007-2008: Domestic political change and grand strategy*, National Bureau of Asian Research, Seattle and Washington, 2007, pp. 341-69.
4. Hanrieder Wolfram F, Germany, America, Europe, Forty Years of German Foreign Policy, Newhaven, Ct: Yale UP,1989. pp.23-27.
5. Van der Wee, Hermann, Der gebremste Wohlstand, Wiederaufbau, Wachstum und Strukturwandel der Weltwirtschaft seit 1945, München, 1984, pp.20-24.
6. Yahuda Michael, The International Politics of the Asia-Pacific, 2nd ed,London, 2004, p.68.
7. Michael Leifer, The ASEAN Regional Forum, Extending ASEAN's Model of Regional Security, Oxford, 1996, p. 302.
8. Mattli Walter, Sovereignty Bargains in Regional Integration, in: *International Studies Reviews*, 2000, pp.149-180.
9. Funabashi Yoichi, Asia Pacific Fusion, Japan's Role in APEC, Washington, 1995.
10. Narine Shaun, State sovereignty, political legitimacy and regional institutionalism in the Asia-Pacific, *Pacific Review*, 2004, pp. 423-440.
11. Hughes Christopher W, Japan's Re-emergence as a 'Normal' Military Power, London-Oxford, 2004, paper 368-9.
12. Giegerich Bastian,Wallace William. Not Such a Soft power: The External Deployment of European Forces in: *Survival*, 2004, pp.163-181.
13. Stubbs Richard, ASEAN Plus Three: emerging East Asian regionalism?, in: *Asian Survey*, 2002, pp. 440-455.
14. http://www.bbc.co.uk/news/world/asia_pacific,pp.1-3.

УПАТСТВО ЗА АВТОРИТЕ

„**СОВРЕМЕНА МАКЕДОНСКА ОДБРАНА**“ (во понатамошниот текст Списание) е теоретско списание кое по правило излегува двапати годишно. Во Списанието се објавуваат оригинални стручни трудови: научно стручни трудови, прикази на книги, куси соопштенија и др.

Оригиналните стручни трудови ги содржат резултатите на сопствените дотогаш необјавени научни истражувања кои претставуваат заокружена целина. Прифаќањето на оригинална научна статија во Списанието ги обврзува авторите да не ги објавуваат и во други списанија.

Научно-стручните трудови известуваат за корисни сознанија кои што помагаат во ширењето на знаењата и прилагодувањето на изворните истражувања кон потребите на науката и практиката.

Прикази на книги претставуваат концизни прикази на книги и сознанија до кои што дошле авторите во определена научна област, за која компетентноста на авторите во приказите е потврдена преку публикувањето - објавувањето на книгите.

Кусите соопштенија содржат резултати на помали, но завршени научни истражувања.

Доминантни рубрики на Списанието се:

1. Општо теоретски, доктринарно-стратегиски и други теми од областа на одбраната;
2. Геополитички, геостратежиски, военополитички и теми од меѓународен ангажман во областа на одбраната;
3. Евроатлантски интеграции;
4. Техничко-технолошки достигнувања, вооружување и опрема;
5. Странски автори;
6. Други рубрики од областа на безбедноста, одбраната и заштитата; и
7. Прикази на книги, стручни трудови и др. од областа на одбраната.

ПОДГОТОВКА НА РАКОПИСОТ

Ракописот треба да се доставува во **еден отчукан примерок** на ласерски печатар, без проред, на двете страни на хартијата, со формат Б5 и во електронска верзија, за да се олесни печатењето на Списанието. Страниците и прилозите треба да бидат нумерирани.

Трудовите треба да бидат напишани на македонски или на англиски јазик, а на авторите им се препорачува насловот, апстрактот на трудовите, приказите и кусите соопштенија да ги пишуваат и на англиски јазик.

Трудовите што не се земаат во печатење им се враќаат на авторите со образложувања.

При подготвувањето на ракописот задолжителна е употреба на Меѓународниот систем на единици (SI).

Ракописот треба да содржи: наслов, автори, институција, апстракт, клучни зборови, вовед, содржина на трудот, заклучок и литература.

Наслов: големина на масни (**Болд**) букви, 14 points, Times New Roman, центрирано, прво на македонски (кирилична поддршка), а потоа и на англиски јазик (пред апстрактот на англиски јазик). Насловот на трудот треба да биде кус, но да дава верен одраз на содржините и по можност да содржи што повеќе клучни зборови од опфатената проблематика.

Еден празен ред.

Автори: име и презиме, мали масни (**Болд**) букви, 11 points, Times New Roman (кирилична поддршка), центрирано.

Два празни реда.

Институција: ракописни букви, 11 points, Times New Roman (кирилична поддршка), центрирано.

Два празни реда.

Апстракт: прво на македонски јазик, 11 points, Times New Roman (кирилична поддршка), а потоа и на англиски јазик, 11 points, Times New Roman, единечен проред. Содржината на апстрактот треба да е суштинска и независна целина.

Еден празен ред.

Клучни зборови: максимум до 5 збора, 11 points, Times New Roman, единечен проред, на македонски (кирилична поддршка) и на англиски јазик.

Вовед: 11 points, Times New Roman (кирилична поддршка), единечен проред. Во воведниот дел треба накусо да се наведе само најважното од поранешните истражувања поврзано со обработуваната проблематика, а потоа да се објасни целта и важноста на работата - истражувањето.

Еден празен ред.

Содржина на трудот: 11 points, Times New Roman (кирилична поддршка), единечен проред. Содржината на трудот треба да ги опфати теоретските основи, експерименталниот дел и резултатите до кои што се дошло.

Трудовите кои што се однесуваат на теоретски истражувања, наместо експериментален дел, треба да имаат поглавје **теоретски основи**, во кои ќе бидат изнесени подробностите за проверка на наведените резултати.

Експерименталниот дел треба да биде издвоен и да содржи податоци за употребуваните материјали и опис на применетите принципи и методи на начин којшто ќе овозможи репродуцирање на постапките, но без детално опишување на веќе познатото.

Резултатите до кои се дошло и дискусијата треба да бидат дадени во едно поглавје. Дискусијата треба да содржи анализа на резултатите и заклучоците кои што можат да се извлечат.

Еден празен ред.

Заклучок: 11 points, Times New Roman (кирилична поддршка), единечен проред. Заклучокот треба да претставува кусо резиме од трудот, а да ги опфати и резултатите до кои се дошло со истражувањето.

Еден празен ред.

Литература: 11 points, Times New Roman, цитирана според светските стандарди. Литературата се наведува во посебно поглавје при што библиографските единици се нумерираат по оној ред по кој што се појавуваат како во фус нотите во текстот.

Маргини: - Б5 формат, трудовите отчукани на непровидна хартија од канцелариски формат А4 со работен простор:

- горна: 5 см	- Top:	1.89"
- долна: 5 см или Page Setup компјутерски	- Bottom:	1.89"
- лева: 4 см параметри во инчи (инцх)	- Left:	1.58"
- десна: 4 см	- Right:	1.58"
	- Gutter:	0"

Печатар: ласерски принтер.

Примените ракописи Уредувачкиот одбор ги испраќа на рецензенти. Рецензентите и авторите остануваат анонимни. Рецензираните трудови, заедно со евентуалните забелешки и мислења на Уредувачкиот одбор, се доставуваат до авторите. Тие се должни, најмногу во рок од 15 дена, да ги извршат неопходните корекции.

Категоријата на трудот ја предлага авторот, но Уредувачкиот одбор ја донесува дефинитивната одлука врз основа на мислењата на рецензентите.

Пробните отпечатоци по потреба, им се испраќаат на авторите заради корегирање на печатарските грешки, а не за измена на текстот. Евентуалните нови сознанија можат да се дадат само како куса белешка после текстот. Корегираниите пробни отпечатоци треба да ѝ се вратат на редакцијата во рок од 2 (два) дена.

Брзината на објавувањето на трудот, покрај останатото, зависи и од придржувањето кон ова упатство.

Трудот се доставува отпечатен според горенаведените пропозиции и во електронска верзија.

Рокови за испраќање на трудовите: 30.04. и 31.10. во тековната година на

- АДРЕСА: 1. ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ - СКОПЈЕ
проф. д-р Трајан Гоцевски, главен и одговорен уредник
e-mail: trajan@fzf.ukim.edu.mk
или
2. МИНИСТЕРСТВО ЗА ОДБРАНА - Одделение за односи со јавноста
м-р Жанет Ристоска, уредник
e-mail: zanetristoska@yahoo.com